20. Панов В.В. Государственное регулирование инвестиционной деятельности предприятий в сфере телекоммуникаций : автореф дисс. ... канд. эконом. наук. Москва, 2007. С. 12.

21. Чугунов Г.К. Развитие рынка телекоммуникационных услуг как условие повышения качества жизни населения : автореф дисс. ... канд. эконом. наук. Москва, 2008. С. 11–15.

22. Ефанов А.В. Развитие телекоммуникационного рынка и проблемы совершенствования его регулирования : автореф дисс. ... канд. эконом. наук. Москва, 2008. С. 18–19.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.3-1.45>

ЯРМАКІ Х.П.

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Стаття присвячена розгляду такої категорії, як «адміністративні процедури». Адміністративні процедури з двохтисячних років були і залишаються предметами наукових інтересів таких вітчизняних вчених-адміністративістів: В. Авер'янова, Ю. Битяка, В. Бевзека Є. Демського, І. Коліушка, А. Комзюка, О. Кузьменко, О. Миколенка, Р. Мельника, О. Рябенко, С. Стеценка, В. Тимошука тощо. Проте у сучасній правовій науці розуміння поняття «адміністративна процедура» безпосередньо пов'язується з відповідним тлумаченням поняття «адміністративний процес». Отже, аналіз сутності та ознак адміністративної процедури залежить від визначення співвідношення даного поняття з такими суміжними правовими категоріями, як «юридичний процес», «бюджетний процес», «адміністративний процес» та «адміністративні провадження».

Попри значні здобутки вчених, більш ґрунтовного вивчення потребує питання особливостей адміністративної процедури, визначення її поняття та співвідношення з іншими видами адміністративних проваджень взагалі та юридичним процесом зокрема. Здійснення адміністративних процедур регламентоване багатьма законодавчими та підзаконними актами – законами України «Про громадянство України», «Про громадські об'єднання», «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», «Про імміграцію», «Про стандартизацію», «Про ліцензування видів господарської діяльності», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про адміністративні послуги», а також низкою інших нормативно-правових актів, тому адміністративні процедури мають свої особливості, а порядок їх здійснення залежить від сфери публічного управління, в якій вони реалізуються.

Адміністративна процедура як складова частина адміністративного процесу, який є складником юридичного процесу, – це урегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що спрямована на реалізацію ними своїх повноважень у взаємовідносинах з не підпорядкованими їм громадянами та їх організаціями і не пов'язана з розглядом спорів або застосуванням заходів примусу.

Адміністративні процедури, що здійснюються органами публічного управління у взаємовідносинах з фізичними та юридичними особами, можна розділити на сім видів: 1) щодо надання прав; 2) пов'язані із забезпеченням виконання фізичними та юридичними особами своїх обов'язків; 3) ліцензійно-дозвільні; 4) реєстраційні; 5) з прийняття несприятливих актів для фізичних та юридичних осіб; 6) контрольно-наглядові; 7) процедури державного заохочення. Більшість із зазначених видів адміністративних процедур, крім процедур з прийняття несприятливих актів для фізичних та юридичних осіб, контрольно-наглядових та процедур державного заохочення, реалізуються в процесі надання адміністративних послуг. У статті

надано характеристику окремим адміністративним процедурам, зокрема контроль-но-наглядним, ліцензійно-дозвільним, заохочувальним, процедурам з надання адміністративних послуг тощо. Значну увагу приділено перспективам правового регулювання адміністративних процедур. Підтримано позицію науковців щодо необхідності прийняття Кодексу України «Про адміністративні процедури» або Закону «Про загальну адміністративну процедуру», який визначить на законодавчому рівні загальний порядок здійснення адміністративних процедур, створить умови для більш якісного забезпечення прав і свобод фізичних та юридичних осіб.

Ключові слова: адміністративна процедура, адміністративний процес, юридичний процес, адміністративне провадження, права і свободи громадян, нормативно-правове забезпечення, правове регулювання, законодавчі та підзаконні акти, фізичні та юридичні особи, публічне управління, публічна адміністрація, органи управління й адміністрування, адміністративні послуги, дозволи, ліцензії, стадії, посадові особи.

The article is devoted to considering such a category as “administrative procedures”. The concept of administrative procedure, its place in the administrative process, features and types of administrative procedures, the correlation of the administrative procedure with the legal, criminal, administrative and budgetary processes, and the legal regulation of administrative procedures are described. The attention is drawn to the numerous scientific approaches to the analysis of the content of administrative procedures that originate from the discussion about the structure and content of the administrative process (A. Kljushnichenko, M. Piskotin, N. Salischeva). In modern administrative law, this concept is mainly considered in two meanings – narrow and broad. The analysis of scientific approaches V. Averyanova, Y. Btiyak, V. Bevzenka, E. Demsky, I. Koliushka, A. Komzyuk, O. Kuzmenko, O. Mykolenko, V. Tymoshchuk concerning the definition of the administrative procedure is carried out. Administrative procedures carried out by public administration bodies in the relations with individuals and legal entities are divided into seven types: 1) the granting of rights; 2) related to ensuring the performance by individuals and legal entities of their duties; 3) licensed-permit; 4) registration; 5) for the adoption of adverse acts for individuals and legal entities; 6) control and supervision; 7) state-promotional. Most of these types of administrative procedures, in addition to procedures for the adoption of adverse acts for individuals and legal entities, control and supervisory and state-promotional, are implemented in the process of providing administrative services. The granting of permits, licenses and documents is carried out in accordance with the established procedure, which is regulated by many legislative and subordinate acts, namely, the laws of Ukraine: “On Citizenship of Ukraine”, “On Public Associations”, “On State Registration of Civil Status Acts”, “On Immigration”, “On Standardization”, “On Licensing Types of Economic Activity”, “On the Protection of Rights to Trademarks for Goods and Services”, “On administrative services”, etc.; a resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine “On Approval of Provisions on the Passport of a Citizen of Ukraine and on the Passport of a Citizen of Ukraine for Traveling Abroad”; Decisions of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Certain Issues of Granting Pay-As-You-go Services”, “On Approval of the Procedure for Maintenance of the Register of Administrative Services”, and a number of other legislative and regulatory acts. It is proposed to adopt the Code of Ukraine “On Administrative Procedures” or the Law of Ukraine “On the General Administrative Procedure”, which will create conditions for the qualitative provision of the right to be heard before the adoption of a decision unfavorable to it, the right to help and representation, to review the materials of the case, etc.; establish the duty of administrative authorities to motivate their decisions and indicate the procedure for their appeal, ensure the legality of approved decisions and improve the legal protection of citizens and business; determine the binding of the public administration body to invite to the administrative body of the person concerned and explain to such person why his application is not satisfied and justify the adoption of an unfavorable act and explain the procedure for his appeal.

Key words: administrative procedure, administrative process, legal process, budget process, administrative proceeding, rights and freedoms of citizens, legal regulation, legal regulation, by-laws, natural and legal persons, public administration, bodies, administration, administration, administrative services, permits, licenses, stages, officials.

Вступ. В останні десятиріччя у зв'язку з проблемами реалізації прав і свобод громадян у сфері публічного управління активно обговорюється ідея законодавчого регулювання адміністративних процедур, тобто діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, спрямованої на реалізацію їх повноважень у взаємовідносинах з не підпорядкованими їм громадянами і їх організаціями, особливо під час надання громадянам різноманітних дозволів, ліцензій та документів. Порядок надання громадянам дозволів, ліцензій, документів, проведення конкурсів під час призначення на посади в публічних органах, здійснення контрольно-наглядової діяльності регулюється великою кількістю законодавчих та підзаконних актів, які не завжди створюють належні умови для забезпечення законності в діяльності органів публічного управління, а інколи й зумовлюють проблеми у реалізації громадянами своїх прав та обов'язків. Тому як перед адміністративно-правовою наукою, так і перед законодавцем постало питання розробки та прийняття законодавчого акта «Про адміністративну процедуру» або кодексу «Про адміністративні процедури», в яких необхідно визначити поняття адміністративної процедури та врегулювати питання особливостей порядку здійснення адміністративних процедур.

Питання адміністративної процедури, її співвідношення з адміністративним процесом, адміністративними провадженнями, іншими видами юридичних процесів досліджувало багато як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, вивченням цього питання займалися такі вчені: В. Авер'янов, В. Бевзенко, Н. Бортнік, Т. Коломоєць, О. Кузьменко, О. Миколенко, Р. Мельник М. Стеценко, В. Тимошук, А. Школик, Ю. Фролов, М. Масленников, М. Пискотін, Н. Саліщева, Ю. Старілов та інші. Однак, попри значні здобутки вчених, більш ґрунтовного вивчення потребує питання особливостей адміністративної процедури, визначення її поняття та співвідношення з іншими видами адміністративних проваджень взагалі та юридичним процесом зокрема.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження змісту та особливостей адміністративної процедури, що передбачає визначення на концептуальному рівні поняття «адміністративна процедура» та його співвідношення з категоріями «юридичний процес», «адміністративний процес» і «адміністративне провадження», а також аналіз визначальних ознак, які характеризують поняття «адміністративна процедура».

Результати дослідження. Людина, її права та свободи в Україні визнані головною соціальною цінністю, а одним із завдань публічної адміністрації визначене забезпечення прав і свобод людини, створення умов для реалізації громадянами своїх прав та свобод, виконання покладених на неї обов'язків. Для реалізації окремих прав та обов'язків громадяни за своєю ініціативою вступають у відносини з органами публічного управління з метою отримання дозволів, ліцензій та різних документів, без наявності яких неможливо реалізувати свої права або виконати певний обов'язок. Надання дозволів, ліцензій та документів здійснюється у встановленому порядку, регламентованому багатьма законодавчими та підзаконними актами – законами України «Про громадянство України», «Про громадські об'єднання», «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», «Про імміграцію», «Про стандартизацію», «Про ліцензування видів господарської діяльності», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про адміністративні послуги» тощо; постановою Верховної Ради України «Про затвердження положень про паспорт громадянина України та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон»; постановами Кабінету Міністрів України «Про деякі питання надання підрозділами ДМС платних послуг», «Про затвердження порядку ведення реєстру адміністративних послуг» тощо.

Перелічені та інші нормативно-правові акти, що регламентують порядок здійснення певних дій органами публічної адміністрації у взаємовідносинах з громадянами та їх об'єднаннями, не створюють належних умов для забезпечення законності в діяльності зазначених органів та інколи зумовлюють проблеми для реалізації громадянами своїх прав та обов'язків.

В останні десятиліття через проблеми у реалізації прав і свобод громадян у сфері публічного управління активно обговорюється ідея законодавчого регулювання адміністративних процедур, тобто діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, спрямованої на реалізацію їх повноважень у взаємовідносинах з не підпорядкованими їм громадянами і їх організаціями.

Адміністративні процедури з двохтисячних років були і залишаються предметом наукового інтересу таких вітчизняних вчених-адміністративістів: В. Авер'янова, Ю. Битяка, Є. Демського, І. Коліушка, А. Комзюка, О. Кузьменко, О. Миколенко, Р. Мельника, О. Рябченко, С. Стеценка, В. Тимошука та інших. Проте у сучасній правовій науці розуміння поняття «адміністративна процедура» безпосередньо пов'язується з відповідним тлумаченням поняття «адміністративний процес». Отже, аналіз сутності та ознак адміністративної процедури прямо залежить від визна-

чення співвідношення даного поняття з такими суміжними правовими категоріями, як «юридичний процес», «бюджетний процес», «адміністративний процес» та «адміністративне провадження». Вирішення питання щодо визначення поняття «адміністративна процедура» дозволить більш чітко окреслити правову природу досліджуваного поняття та з'ясувати основні напрями використання даної категорії в публічно-управлінській діяльності, науці адміністративного права та адміністративного процесу.

Поняття «адміністративний процес», «адміністративна процедура» та «адміністративне провадження», попри їх активне використання в теорії адміністративного права та юридичній (адміністративній) практиці, досі не мають чіткого й однозначного визначення і потребують уточнення їх змістового наповнення [8, с. 234]. Дане завдання по-різному вирішується вітчизняними та зарубіжними науковцями, які пропонують досить складні, суперечні та іноді навіть взаємовиключні концепції. Так, деякі автори вважають адміністративну процедуру витоком процесу [1, с. 112–113], деякі вчені, навпаки, розглядають процес як різновид процедури (більш досконалий) [2, с. 576], інші науковці взагалі не проводять розмежування між процесом та процедурою, вважаючи їх рівнозначними [3, с. 6]. Зрештою, низка вчених аналізує адміністративні процедури як складову частину (елемент) адміністративного процесу [4, с. 11; 5, с. 404]. Загалом можна відзначити, що чисельні наукові підходи до аналізу змісту адміністративних процедур беруть свій початок у дискусії про структуру та зміст адміністративного процесу. У сучасному адміністративному праві дане поняття переважно розглядається в двох значеннях – вузькому і широкому. Такі вчені, як Н. Саліщева, М. Пискотін, А. Ключниченко та інші, з позицій юрисдикційного підходу розглядають адміністративний процес у його вузькому значенні, тобто як діяльність уповноважених органів влади щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення та застосування заходів адміністративного примусу (адміністративно-юрисдикційний процес) [6, с. 12–16]. Таким чином, адміністративний процес згідно з даним підходом має винятково юрисдикційний (правоохоронний) характер. У юридичній літературі можна знайти й ще вужче розуміння адміністративного процесу. Прихильники теорії судового права (В. Бевзенко, В. Колпаков, А. Комзюк) вважають адміністративний процес тільки адміністративно-судовим процесом [9, с. 693].

З огляду на фактичне існування великого розмаїття процесуальних відносин у сфері адміністративного права О. Миколенко пропонує відмовитись від поняття «адміністративний процес» як об'єднуючого поняття (навколо якого слід будувати відповідне утворення у системі права України), безпосередньо визначаючи основним поняття, що здатне консолідувати розглянуті наукові підходи, – поняття «адміністративна процедура» [7, с. 34].

Щоб з'ясувати, що таке адміністративна процедура, з'являється необхідність визначити місце адміністративних процедур у юридичному процесі, у тому числі адміністративному, та перспективи законодавчого регулювання адміністративних процедур. Доцільним є розгляд юридичного процесу як урегульованої нормами процесуального права сукупності юридично значущих дій суб'єктів права з нормативно-правового регулювання суспільних відносин і застосування матеріально-правових норм. Така сукупність виявляється у формі правотворчості та правозастосування. Одну або декілька юридично значущих дій, що становлять зміст того або іншого виду юридичного процесу, необхідно розглядати як юридичну процедуру.

Керуючись даним визначенням, можна виявити основні риси цього правового явища.

По-перше, здійснення суб'єктом права окремих юридично значущих дій не може розглядатися як процес, адже це завжди сукупність, система послідовно вчинюваних суб'єктом права дій.

По-друге, порядок вчинення юридично значущих дій у рамках юридичного процесу регулюється нормами процесуального права. Суспільні процеси, які не регулюються правовими нормами, не розглядаються як юридичні.

По-третє, юридичний процес як активна діяльність суб'єктів права складається із стадій (етапів), на кожній з яких учасниками процесу здійснюються відповідно до встановленої процедури відповідні юридичні дії, спрямовані на досягнення юридичного результату.

По-четверте, кінцевою метою і результатом юридичного процесу є нормативне врегулювання суспільних відносин або реалізація суб'єктами правовідносин прав і обов'язків на основі відповідних норм матеріального права.

Юридичний процес може здійснюватися у формі правотворчості або правозастосування. Правотворчий процес здійснюється на стадії розробки, прийняття та введення в дію нормативних правових актів і являє собою діяльність компетентних органів держави, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб щодо підготовки, прийняття (видання), оприлюднення і введення в дію законів та підзаконних актів. Різновидами правотворчого процесу є законодавчий

процес і нормотворчі процеси, що здійснюються Президентом України, Урядом України, органами виконавчої влади, іншими державними органами (Нацбанк України) та органами місцевого самоврядування.

Правозастосовний процес здійснюється як на стадії виникнення правовідносин у реальному житті суспільства, так і на стадії реалізації зацікавленими суб'єктами цих правовідносин належних їм суб'єктивних юридичних прав і обов'язків. Правозастосовний процес на основі відповідних норм права спрямований на врегулювання конкретних життєвих ситуацій, на підтримання правопорядку у суспільстві і включає: 1) владну й організаційну діяльність органів публічного управління та посадових осіб; 2) діяльність фізичних та юридичних осіб щодо реалізації своїх прав та законних інтересів, виконання своїх обов'язків.

Діяльність фізичних та юридичних осіб щодо реалізації належних їм на основі правових норм суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, спрямована на задоволення їх особистих законних інтересів, забезпечення їх самоорганізації та нормального режиму функціонування (існування), є правореалізуючим процесом. Правореалізуючий процес здійснюється суб'єктами права самостійно (як правило, за їх особистою ініціативою і без владного організаційного втручання носіїв державно-владних повноважень та органів місцевого самоврядування) у межах відповідних процедур, що передбачені процесуальними нормами.

Іншим видом правозастосовного процесу є владно-організаційна діяльність компетентних органів публічного управління та посадових осіб щодо реалізації покладених на них регуляторних та охоронних функцій – правоорганізаційний процес. Зазначений вид правозастосовного процесу, на відміну від правореалізуючого, здійснюється компетентними державними органами та органами місцевого самоврядування шляхом здійснення владно-організаційних дій та застосування заходів примусу відносно не підпорядкованих їм суб'єктів права. Залежно від виконання регуляторних або охоронних функцій органами публічного управління та посадовими особами здійснюється оперативно-виконавча або правоохоронна діяльність.

Оперативно-виконавча діяльність органів публічного управління полягає в організації та забезпеченні виконання приписів нормативних правових актів усіма учасниками відповідних правовідносин. Ця діяльність дозволяє суб'єктам правовідносин реалізовувати свої права і законні інтереси, а також виконувати свої обов'язки.

Правоохоронна діяльність органів публічного управління полягає у здійсненні державно-владних заходів, спрямованих на припинення та розкриття правопорушень, забезпечення безпеки особи, суспільства та держави. Обидва види правоорганізаційного процесу реалізуються шляхом здійснення компетентними органами і посадовими особами юридичних дій, спрямованих на розв'язання (врегулювання) відповідної юридичної справи, тому кожний з цих видів правозастосовної діяльності являє собою різновид юридичного процесу – оперативно-виконавчий і правоохоронний.

Водночас зазначені два види правоорганізаційного процесу можуть мати як внутрішню, так і зовнішню спрямованість, тобто здійснюватися як усередині самих правозастосовних органів, так і цими органами щодо інших суб'єктів права. Залежно від спрямованості правоорганізаційного процесу і меж його здійснення можна виділити два види цього процесу – внутрішній і зовнішній.

Внутрішній правоорганізаційний процес полягає у застосуванні компетентними органами і посадовими особами щодо підлеглих їм у службі або роботі осіб і організації положень, що містяться в нормативно-правових актах. Внутрішні правоорганізаційні процеси здійснюються всередині будь-якого органу, організації, установи або всередині системи органів (організацій, установ) і спрямовані на забезпечення стійкого та стабільного функціонування цієї організації (системи організацій) у межах встановленого для неї правового режиму. Прикладами внутрішнього оперативно-виконавчого процесу є добір і розстановка кадрів, атестація службовців, матеріально-технічне забезпечення, проведення службової підготовки тощо.

Зовнішній правоорганізаційний процес полягає у застосуванні органами і посадовими особами приписів, що містяться в правових нормах, відносно не підлеглих їм фізичних та юридичних осіб. Він здійснюється компетентним органом або посадовою особою, що його представляє за межами цього органу, та спрямований на вирішення підвідомчих даному органу юридичних справ. Прикладами зовнішнього оперативно-виконавчого процесу є ліцензування, державна реєстрація, надання різних адміністративних послуг. До зовнішніх правоохоронних процесів належить і процес застосування адміністративної відповідальності, процес захисту порушених прав громадян та юридичних осіб.

Таким чином, зовнішню правозастосовну діяльність органів публічного управління можна узагальнити поняттям «адміністративний процес», що включає у себе адміністративну юрисдикцію та адміністративні процедури.

Адміністративна процедура як складова частина адміністративного процесу, який є складником юридичного процесу, – це урегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що спрямована на реалізацію ними своїх повноважень у взаємовідносинах з не підпорядкованими їм громадянами та їх організаціями і не пов'язана з розглядом справ або застосуванням заходів примусу.

Адміністративні процедури, що здійснюються органами публічного управління у взаємовідносинах з фізичними та юридичними особами, можна розділити на сім видів: 1) щодо надання прав; 2) пов'язані із забезпеченням виконання фізичними та юридичними особами своїх обов'язків; 3) ліцензійно-дозвільні; 4) реєстраційні; 5) з прийняття несприятливих актів для фізичних та юридичних осіб; 6) контрольно-наглядові; 7) процедури державного заохочення. Більшість із зазначених видів адміністративних процедур, крім процедур з прийняття несприятливих актів для фізичних та юридичних осіб, контрольно-наглядових та процедур державного заохочення, реалізуються в процесі надання адміністративних послуг.

Адміністративні процедури з надання прав регулюють діяльність адміністративних органів щодо надання фізичним та юридичним особам суб'єктивних публічних прав або визнання за ними відповідного правового статусу. Такими процедурами є процедури надання права на отримання державної пенсії або субсидії, статусу вимушеного переселенця, ветерана, державного службовця.

Адміністративні процедури, що пов'язані із забезпеченням виконання громадянами своїх обов'язків – це процедури виконання військового обов'язку, обов'язку проходження у певних випадках медичного огляду.

Специфічні процедури пов'язані з реалізацією фізичними та юридичними особами їх прав у сфері отримання ліцензій, а також різноманітних дозволів на здійснення певних видів діяльності або вчинення визначених дій. Крім ліцензування та дозвільної діяльності у сфері громадської безпеки, до цього виду адміністративних процедур належать екзаменаційно-конкурсні та експертно-посвідчувальні процедури.

Реєстраційна діяльність включає державну реєстрацію нормативно-правових актів органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, державну реєстрацію юридичних осіб, громадських об'єднань, прав на нерухомість.

Контрольно-наглядові процедури охоплюють діяльність органів публічної адміністрації щодо здійснення контролю та нагляду за дотриманням фізичними та юридичними особами вимог чинного законодавства (податкового, екологічного, митного тощо). Такі процедури називають втручальними.

Процедури державного заохочення пов'язані з діяльністю державних органів щодо заохочення фізичних та юридичних осіб за заслуги перед державою та суспільством.

Адміністративні процедури як складові частини адміністративного процесу потребують законодавчого врегулювання. Законодавче врегулювання адміністративних процедур надасть можливість державі, що керується принципом верховенства права, законодавчо врегулювати відносини органів публічної адміністрації з приватними (фізичними та юридичними) особами. В Україні питання про необхідність прийняття окремого закону про загальну адміністративну процедуру стало актуальним у зв'язку з Указом Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22 липня 1998 р., однак досі такий закон не був прийнятий.

Висновки. Адміністративна процедура як складова частина адміністративного процесу, який є складником юридичного процесу, – це урегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що спрямована на реалізацію ними своїх повноважень у взаємовідносинах з не підпорядкованими їм громадянами та їх організаціями і не пов'язана з розглядом справ або застосуванням заходів примусу.

Прийняття Кодексу України «Про адміністративні процедури» або Закону «Про загальну адміністративну процедуру» на законодавчому рівні визначить загальний порядок здійснення адміністративних процедур, створить умови для якісного забезпечення права особи бути вислуханою перед прийняттям несприятливого для неї рішення, права на допомогу і представництво, на ознайомлення з матеріалами справи тощо; встановить обов'язок адміністративних органів мотивувати свої рішення та визначати порядок їх оскарження (це забезпечить законність схвалюваних

рішень, покращить умови правового захисту громадян і бізнесу); визначить обов'язок органу публічної адміністрації запросити до органу зацікавлену особу і роз'яснити такий особі, чому не задовольняється її клопотання, та обґрунтувати прийняття несприятливого акту, роз'яснити порядок його оскарження. Особливості здійснення окремих адміністративних процедур (контрольно-наглядових, екзаменаційно-конкурсних та експертно-посвідчувальних) необхідно визначити у спеціальних законодавчих актах.

Список використаних джерел:

1. Тарасова В.А. Процедурная форма деятельности органов социального обеспечения. *Советское государство и право*. 1973. № 11. С. 111–115.
2. Бахрах Д.Н., Россинский Б.В., Старилов Ю.Н. Административное право : учебник для вузов / 3-е изд., пересмотр. и доп. Москва : Норма, 2007. 816 с.
3. Якимов А.Ю. Административно-юрисдикционный процесс и административно-юрисдикционное производство. *Государство и право*. 1999. № 3. С. 5–10.
4. Агафонов С.И. Административные процедуры и их реализация в деятельности органов внутренних дел Российской Федерации : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 ; ННОУ «Московский гуманитарный университет» Москва, 2008. 24 с.
5. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / автор-упорядник В.П. Тимошук. Київ : Факт, 2003. 496 с.
6. Тимошук В.П. Адміністративні акти : процедура прийняття та припинення : монографія. Київ : Конус-Ю, 2010. 296 с.
7. Миколенко О.І. Місце адміністративного процедурного права в системі юридичних знань та системі права України : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07 ; Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2011. С. 34.
8. Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу : монографія. Київ : Атіка, 2005. С. 243.
9. Фролов Ю.М. Адміністративні процедури: зміст та особливості. *Форум права*. 2013. № 3. С. 692–698. URL: http://nbuv.gov.ua/i-pdf/FP_index.htm_2913/_3-114.pdf.